

sku. Hraničné spory síce boli považované za kľúčové, no averziu medzi oboma stranami vytvárali aj ďalšie problémy. Varšava i Praha ašpirovali na vedúcu pozíciu v koalícii stredoeurópskych štátov, ktorú sa snažili sformovať. Vzajomne si tiež vyčítali skutočnú či domnelú zahraničnopolitickú orientáciu, ako aj podporu menších a politických skupín, ktoré boli považované druhou stranou za nepriateľské. Išlo predovšetkým o vzťah k sovietskemu Rusku, ale tiež o rozdielny postoj k ukrajinskému problému. Poľsko malo obavy, že ČSR sa posúvaním hraníc čo najviac na východ snaží vytvoriť tzv. „česko-ruský koridor“. Pre Varšavu bola tiež neprijateľná československá podpora ukrajinskej emigrácie. Praha zas považovala za neakceptovateľnú podporu maďarského revizionizmu poľskou stranou.

Vnímanie Slovenska Poľskom spočiatku nebolo úplne jednoznačné a s ohľadom na vzťahy Varšavy k Budapešti prešlo určitým vývojom. Celkovo však možno konštatovať, že poľská strana nevníkala Slovensko ako rovnocenného partnera, ale ako prostriedok na destabilizáciu svojho rivala, teda Československa. Pod týmto zorným uhlom sa treba dívať i na poľskú pomoc Andrejovi Hlinkovi na jeseň 1919 pri jeho ceste na Parížsku mierovú konferenciu. Podobne to bolo aj so slovakofilskými aktivitami zástupcov takzvaného krakovského centra na čele s prof. Władysławom Semkowiczom.

Zo strany mladej slovenskej inteligencie sa už na začiatku dvadsiatych rokov začal zvyšovať záujem o poľskú kultúru a vedu. Výrazným spôsobom v tom podporoval mladých Slovákov už spomínaný prof. Semkowicz, no tiež novinár a politik Feliks Gwizdz a ďalší. Iniciovali a organizovali styky medzi slovenskými a poľskými vedeckými a intelektuálnymi kruhmi a zasadzovali sa o poskytovanie stáží na univerzitách v Poľsku pre slovenskú akademickú mládež.² Najvyhládavanejšou sa stala Jagelovská univerzita v Krakove.

Medzi úplne prvých slovenských študentov na nej patril budúci význačný prekladateľ z poľštiny Mikuláš Stano. Spočiatku sa jeho aktivity sústreďovali na uverejňovanie informatívnych článkov o poľskom literárnom a kultúrnom živote v rôznych časopisoch. Neskôr sa systematicky venoval prekladaniu diel rôznych autorov poľskej literatúry, ako napr. Bolesław Prus, Adolf Dygasiński, Zofia Nałkowska, Zofia Kossak-Szczucka, Janusz Korczak, Jan Dobraczyński, no predovšetkým ho zaujali romány Henryka Sienkiewicza. V spolupráci s Ferdinandom Buffom zostavil Poľsko-slovenský a slovensko-poľský slovník.³ Do Krakova zavítal v školskom roku 1923/1924 spolu ďalšími dvoma slovenskými študentmi: neskorším popredným slovenským historikom Františkom Hrušovským a poslancom Slovenského snemu Andrejom Germuškom.⁴

Mikuláš Stano pochádzal z viacčlennej remeselníckej rodiny. Narodil sa 13. decembra 1903 v Ružomberku. Otec František Stano (1870 – 1949) bol krajčír, matka Pavla Katarína, rod. Pobehová (1872 – 1923), sa starala o rodinu. Okrem Mikuláša

² GNIAZDOWSKI, Mateusz. Slovenský autonomizmus v poľskej politike v 30. rokoch. In Česko-slovenská historická ročenka, 2010, s. 245-246.

³ Slovenský biografický slovník, zv. V, R – Š, heslo Stano Mikuláš. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 336-337.

⁴ Biblioteka Jagiellońska, Czytelnia rękopisów (ďalej BJ-CR), sig. 9584 III, List Mikuláša Stana Władysławovi Semkowiczovi z 26. februára 1925, s. 54.

mali manželia Stanovci ešte troch synov a dve dcéry.⁵ Po smrti prvej manželky sa v roku 1923 otec František Stano znovu oženil. Z druhého manželstva s Etelou, rod. Močáriovou (1899 – 1969), mal ešte dvoch synov.⁶

V Ružomberku navštevoval Mikuláš Stano ľudovú školu (1909 – 1913) aj gymnázium, na ktorom 22. júna 1921 úspešne zmaturoval.⁷ V štúdiu pokračoval na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, kde bol v rokoch 1921 – 1923 poslucháčom odborov filozofia a poľština. Ako už bolo spomenuté, nasledujúci školský rok strávil na Jagelovskej univerzite v Krakove. Odtiaľ sa vrátil na Slovensko a štúdium v školskom roku 1924/1925 zakončil na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.⁸

Počas pobytu v Krakove bol zaradený do štipendijného programu financovaného z prostriedkov oddelenia vedy ministerstva vierovyznania a verejnej osvedy (Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego). Okrem toho na žiadosť prof. Semkowicza získal dodatočne podporu z ministerstva v sume 15 000 000 poľských mariek.⁹

Mikuláš Stano spolu so spomínanými kolegami boli prvými štipendistami v rámci širšej akcie iniciovanej prof. Władysławom Semkowiczom, rozvíjajúcej poľsko-slovenskú vzájomnosť. Slovenská mládež mala byť tá, ktorá v blízkej budúcnosti bude plniť úlohu vyslanca poľskej kultúry a iniciátora skutočného, nie iba proklamovaného zblíženia oboch národov.¹⁰

Mikuláš Stano si počas pobytu v Poľsku vybudoval kontakty s rôznymi poľskými osobnosťami. Okrem iného aj s vedcami mladšej generácie, ako napríklad s Marianom Gotkiewiczom.¹¹ Ten neskôr na slovenských štipendistov, s ktorými sa často stretával u prof. Semkowicza, spomínal ako na zapálených stúpenčov Andreja Hlinku, bojujúceho za autonómiu Slovákov. Zároveň ich považoval za polonofilov. Aj keď sa slovenskí hostia vyhýbali témam o hraničných sporoch, bolo evidentné, že majú na otázku odlišný názor ako ich poľskí hostitelia. Gotkiewiczovi to však nebránilo vo vytvorení si určitého druhu proslovenskej náklonnosti: „Slovenskí priatelia po čaji na žiadosť nášho ctihodného hostiteľa končili svoju návštevu u neho obyčajne zaspievaním niekoľkých slovenských piesní, ku ktorým sa postupne všetci pripájali. Zapamätajúc si ich, spieval som ich s citovým zápalom nielen

⁵ Najstarší boli Július (1900 – 1971) a František (1901 – 1917). Mladší od Mikuláša boli Pavol (1910 – 1988), Irena, vyd. Klasová (1913 – 1996), a Mária, vyd. Brtková (1916 – 1986).

⁶ Ladislav (1933 – 2000) a Eduard (1942 – 2001). Pozri: MAŤOVČÍK, Augustín. Mikuláš Stano (Príspevok k životopisu polonistu a prekladateľa). In Biografické štúdie, 2013, č. 36, s. 133.

⁷ MAŤOVČÍK, Augustín. Mikuláš Stano (Príspevok k životopisu polonistu a prekladateľa). In Biografické štúdie, 2013, č. 36, s. 133.

⁸ Slovenský biografický slovník, ref. 3.

⁹ KOWALSKI, Robert. Od očarenia k sklamaniam. František Hrušovský a jeho styky s Poľskom v rokoch 1924 – 1939. In Verbum historiae, 2015, roč. 3, č. 1, s. 61; 1 milión poľských mariek bol na konci októbra 1923 16 Kč, v polovici novembra 22 Kč, na konci novembra 10 Kč.

¹⁰ TRAJDOS, Tadeusz. Władysław Semkowicz wobec Słowacji. In ORLOF, Ewa (ed). Od poznania do zrozumienia. Polacy, Czesi, Słowacy w XX wieku. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej szkoły pedagogicznej, 1999, s. 109 – 127.

¹¹ Marian Gotkiewicz (1901 – 1972) bol geograf, ktorý sa zaoberal aj goralským osídlením na Spiši, Orave a Kysuciach. V roku 1938 bol členom delimitačnej poľsko-československej komisie vytvorenej pod tlakom Poľska, ktoré si nárokovalo časti týchto území.

pre ich melodickosť, ale aj preto, že ma prenášali raz na hole vyzváňajúce ovcími stádami, raz pod múry starých hradov či do dedinských komôr medzi sedliakov, ktorých som poznal čiastočne z vlastnej skúsenosti, čo sa pod vplyvom času neustále rozširovalo, čiastočne z diel Hviezdoslava, Jána Bottu, Svätozára Hurbana Vajanského, a dokonca aj našich poľských slovakofilov, ako Roman Zawilski či Stefan z Opatówka.“¹²

Pod vplyvom kontaktov s polonofilskými Slovákmí začal aj Gotkiewicz postupovať v citlivej hraničnej otázke trochu diplomatickejšie a svoj postoj nedával verejne až tak razantne najavo: „V krátkom čase som sa spriatelil so slovenskými študentmi do takej miery, že moje spišsko-oravské články sa objavovali čoraz menej. Samozrejme, že o poľskosti tých podtatranských území som bol naďalej presvedčený, ale nechcel som o tom nahlas rozprávať pred mojimi priateľmi. Začal som sa na nich pozeráť očami prof. Semkowicza ako na úprimných priateľov Poľska, ktorí, keď získajú doma postavenie, budú vysvetľovať svojim rodákom, že ich tvrdenia o krivde, čo malo Poľsko údajne spôsobiť ich národu v rokoch 1920 – 1924, zaberúc maličké čiastky Spiša a Oravy, sú nesprávne.“¹³

Rozvíjanie slovensko-poľských vzťahov však nebolo veľmi priaznivo prijímané československými orgánmi, na čo v prvom rade doplatil František Hrušovský, u ktorého urobili začiatkom decembra 1923 dôkladnú domovú prehliadku a skonfiškovali mu poznámky a rôzne dokumenty.¹⁴ Komplikácie mal aj Mikuláš Stano, ktorého od spolupráce so Semkowiczom a ďalšej orientácie na Poľsko chceli odradiť prostredníctvom byrokratických a administratívnych prekážok. Ministerstvo školstva a národnej osvety (MŠANO) mu bez uvedenia príčiny neuznalo stáž v Krakove.¹⁵ Stano sa obrátil so žiadosťou o radu na prof. Semkowicza, „keďže je v poľskom záujme, aby sa zamedzilo takémuto postupu, lebo v opačnom prípade slovenskí študenti nebudú môcť študovať na poľských univerzitách, čo by značne poškodilo poľsko-slovenské zblížovanie“. Poprosil ho, aby o tom informoval vedenie Jagelovskej univerzity, ktoré by proti tomu mohlo protestovať. Sám podal na MŠANO rekurz, pričom v prípade, že by nedostal odpoveď, bol rozhodnutý obrátiť sa so žiadosťou o pomoc na niektorého poslanca Hlinkovej ľudovej strany.¹⁶

Protest so strany krakovskej univerzity, na ktorej absolvoval Stano študijný pobyt, skutočne prišiel. Vo veci intervenoval dekan. V liste z 25. marca 1925 adresovanom Filozofickej fakulte Univerzity Komenského vyjadril veľké znepokojenie „nad takéhoto druhu praktikami, znevažujúcimi prestíž a tradíciu Jagelovskej univerzity, jednej z najstarších v Európe“. Na svojho pendanta v Bratislave sa obracal

¹² GOTKIEWICZ, Marian. „Wspomnienia słowackie“ – ciąg dalszy – fragmenty dotyczące pierwszych lat niepodległości na przyłączonych kresach południowych. In Almanach Nowotarski, 2000/2001, č. 5, s. 131-133.

¹³ GOTKIEWICZ, ref. 12, s. 131-133.

¹⁴ JARZĄBEK, Marcin. Oddany uczeń – droga życiowa i poglądy historyczne Františka Hrušovského w latach 1923 – 1938 (w świetle listów do Władysława Semkowicza). Diplomová práca. Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, s. 7; KOWALSKI, ref. 9, s. 64.

¹⁵ BJ-CR, sig. 9584 III, List Mikuláša Stana Władysławowi Semkowiczowi z 26. februára 1925, s. 53-54. Odpoveď MŠANO znela: „Żądosti Mikuláše Stana, za uznání tři semestrů (třimestrů) filosofických, odposlouchaných na universitě v Krakově ve stud. roce 1923/1924, se nevyhovuje. Za ministra: Dr. Matouš.“

¹⁶ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczowi z 26. 2. 1925, s. 53-54.

„s prosbou o vysvetlenie, aké sú dôvody zamietnutia, veľmi nežiaduceho pre vzájomné kultúrne vzťahy medzi našimi národmi“. Neakceptovanie sťaží slovenských študentov v Krakove bolo pre neho „nepochopiteľné o to viac, že iné slovanské univerzity nerobia v tomto smere žiadne prekážky, ba naopak, tieto výmeny študentov úprimne a nadšene podporujú. Rovnako aj Jagelovská univerzita, ako aj iné poľské univerzity uznávajú a započítavajú študentom – poľským občanom, ktorí tam študujú – a pripúšťa ich bez akýchkoľvek prekážok k štátnym skúškam“. Takisto ho zaujímalo, „prečo študenti – česko-slovenskí obyvatelia, konkrétne študenti univerzity v Bratislave – nemôžu viac ako rok študovať v Poľsku, kým iné slovanské univerzity nekladú v tomto smere žiadne prekážky“. Vyslovil tiež obavy, že by bolo „nepochybne vecou bolestnou a pre kultúrne vzťahy našich štátov nežiaducou, keby Jagelovská univerzita bola donútená vyvodiť z konania česko-slovenskej univerzity a ministerstva príslušné konzekvencie“. V závere listu vyjadril pranie, aby sa pre dobro vedy a kultúry tejto možnosti zabránilo, a žiadal svojho slovenského pendanta „o podanie vyčerpávajúceho vysvetlenia a o láskavé oznámenie, či sa nedomnieva, že je žiaduce, aby mládež z Komenského univerzity v Bratislave mohla navštevovať poľské univerzity“¹⁷.

Poškodený Stano sa však nespoliehal len na podporu Jagelovskej univerzity. Obrátil sa tiež, tak ako písal v liste Semkowiczovi, na poslanca HSLS. Išlo o Jozefa Siváka, ktorý z MŠANO na otázku, prečo došlo k neuznaniu zmieneného pobytu, dostal odpoveď, že „pravdepodobne z politických príčin“. Dekanát fakulty zvyčajne žiadal od ministerstva s plnou mocou pre Slovensko informáciu, či je dotýčaný politický spoľahlivý. S týmto zistením sa Stano koncom marca 1925 plánoval vybrať za Milošom Weingartom, dekanom fakulty. Podarilo sa mu ho však zastihnúť až po veľkonočných sviatkoch. Stretnutie prebehlo v značne napätej a nepriateľskej atmosfére. Weingart bol od začiatku nervózny. Stano ani nestihol dokončiť svoju prvú otázku a už na neho dekan zaútočil, že postupoval nekorektne, keď sa „informoval na ministerstve školstva a že tiež niekto napísal študentskému zväzu do Krakova (...), a keby vedel, kto to bol, začali by proti nemu disciplinárne konanie“. Stano mu oponoval, že keď mu dekan predtým nevedel dať odpoveď na otázku, prečo MŠANO nezapočítalo zmienený pobyt v Krakove, požiadal o pomoc poslanca Siváka, ktorý to na ministerstve zisťoval. V priebehu ďalšieho rozhovoru vysvitlo, že škola síce o vyjadrenie k osobe Mikuláša Stana ministerstvo s plnou mocou pre Slovensko požiadala, ale dosiaľ žiadnu odpoveď nedostala. Ponúkala sa teda logická otázka, na základe čoho bol jeho študijný pobyt v Poľsku nezapočítaný. Dekan, ktorý sa tak dostal do úzkych, začal tvrdiť, že „dostatočne nepreukázal, že študoval v Krakove“. Priložené potvrdenia o absolvovaní skúšok boli podľa Weingarta nedostačujúce, vyžadoval „nejakú väčšiu prácu“. Na dekana nezabral ani argument, že od iných poslucháčov, napr. študujúcich vo Viedni, navyše značne odlišné odbory, nič také fakulta nepožadovala. Oponovanie študenta negoval slovami: „Viedenská univerzita je niečo úplne iné ako krakovská.“ Stano sa teda spýtal, čo má robiť. Weingart ako možný administratívny krok uviedol rekurz, no zároveň mu otvorene povedal, že „on ako dekan fakulty jeho žiadosť neodporučí, keď sa už zoznámil s jeho osobou“¹⁸.

¹⁷ KOWALSKI, ref. 9, s. 65-66.

¹⁸ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 23. júna 1925, s. 55-56.

Stano teda hľadal iné cesty, ako vyriešiť vzniknutú situáciu. Obrátil sa na senátora za HSLS Jána Kovalika, ktorý šiel až za ministrom zahraničných vecí. Edvard Beneš, dlhodobo zastávajúci tento post, nechal kauzu preveriť a v polovici júna 1925 senátor Stano v liste informoval: „*Ministerstvo zahraničia usudzuje, že zo strany ministerstva školstva nebudú žiadne námietky...*“, aby bola jeho sťaž v Poľsku započítaná. Angažovanie sa Beneša v celej veci asi zmenilo aj postoj univerzity, čo bolo Stanovi nepriamo naznačené pri rozhovore s profesorom Frankom Wollmanom, u ktorého mal prednášky o poľskej dráme. Profesor vyzvedal, prečo ešte nepodal rekurz, a nabádal ho, aby tak čo najskôr urobil. Riešenie problému dával do širšieho medzinárodného kontextu. Medzi Poľskom a ČSR bola práve podpísaná dohoda a vzájomné vzťahy oboch štátov sa zlepšili, takže jeho žiadosť mala byť určite vybavená kladne. Stano si nabádanie svojho vyučujúceho dával do súvisu so zasadnutím profesorov fakulty, ktoré prebehlo tesne predtým. Domnieval sa, že tam dostal Wollman inštrukcie.¹⁹

Mikuláš Stano žiadosť nakoniec podal, no trvalo to ešte nejaký čas, kým bola vec definitívne uzavretá. O započítaní štúdia absolvovaného na univerzite v Krakove v školskom roku 1923/1924 informoval profesora Semkowicza vo svojom liste až na konci februára 1926: „*Načakal som sa dosť dlho, kým som dostal odpoveď, ale hlavná vec, že teraz je už vec v poriadku, za čo srdečne ďakujem aj Vám. Myslím, že v budúcnosti už nebudú robiť také problémy poslucháčom poľských univerzít, aké boli robené nám.*“²⁰

Od septembra 1925 Mikuláš Stano pôsobil ako suplujúci profesor na Učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. Popri školských povinnostiach sa venoval aj prekladateľskej činnosti z poľskej literatúry. Jeho prvotinou bol preklad diela Bolesława Prusa Faraón, na ktorom pracoval spolu s priateľom Andrejom Germuškom. Román vyšiel v troch zväzkoch v edícii Knižnica Spoločnosti priateľov klasických kníh v Nakladateľstve Akademia v Bratislave v roku 1927.²¹

Záujem o Poľsko a jeho kultúru prenášal aj na viacerých svojich zverencov: „*Už značný počet študentov číta poľské knihy. Knižky z mojej poľskej knižnice idú z ruky do ruky. Myslím si, že i takáto práca má nemalý význam pre zlepšovanie poľsko-slovenského priateľstva.*“²² Mladý zaniatený pedagóg sa rozhodol zorganizovať aj školský výlet do Poľska, ktorý naplánoval na koniec mája 1927. Cieľom mali byť Krakov a Lvov. Prihlásilo sa okolo 40 žiakov. Nadriadené úrady však neprijímali jeho zápal pre takéto utužovanie vzťahov s Poľskom. Napriek tomu, že žiadosť aj s podrobným programom poslal na referát MŠANO v Bratislave včas, dlho nedostával žiadnu odpoveď. Až po urgencii mu odpovedali. Vzhľadom na to, že to bol podľa referátu prvý prípad, keď žiaci stredných škôl mali v úmysle absolvovať výlet do zahraničia, posunul ich žiadosť na posúdenie vyššej inštancii, teda MŠANO v Prahe. Stano narazil opäť na neochotu domácich úradov a inštitúcií podporovať rozvíjanie polonofilských tendencií mladej slovenskej generácie. Argumenty boli, podobne ako v prípade neuznania jeho sťaže v Krakove, značne nedôveryhodné. Pred pár rokmi absolvovali výlety do Poľska žiaci zo stredných

¹⁹ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 23. júna 1925, s. 56-57.

²⁰ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 19. februára 1926, s. 58.

²¹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 133.

²² BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 19. februára 1926, s. 59.

škôl z Martina, Košíc i Trstenej. Nešlo teda o nijaký pioniersky počín učiteľa zo Spišskej Kapituly, ako sa snažil tvrdiť referát. Za obštrukciami nadriadeného orgánu videl Stano jednoznačne zámer: „Ako vidno, u nás je možné argumentovať aj klamstvami. (...) Cieľ je jasný, nedovoliť, aby sa naši študenti zoznámili s iným slovanským národom. (...) A takéto prekážky nám robia v čase, keď z Poľska prichádza do našej republiky už štvrtý školský zájazd a keď sa všade oficiálne nahlas hovorí o poľsko-česko-slovenskej vzájomnosti. Farizejstvo!“ Celá záležitosť ho mrzela aj preto, že žiaci sa na výlet tešili. Skupina žiakov čítajúcich poľské knihy z jeho knižnice sa nielen rozrastala, ale niektorí z nich prekladali do slovenčiny aj kratšie texty, ktoré uverejňoval Slovák. Medzi nimi bol aj Pavol Čarnogurský, budúci poslanec Slovenského snemu a stúpenec polonofilského krídla v HSLS.²³

Ukončením pobytu v Poľsku sa spojenie Mikuláša Stana s jeho poľskými známymi neprerušilo. Okrem profesora Semkowicza udržiaval kontakty najmä s rovesníkmi, s ktorými sa každoročne stretával v Tatrách. V roku 1925 sa zišli na chate pri Popradskom plese. Poľských vysokoškolákov zastupovali okrem iných Marian Gotkiewicz, Kazimierz Wyrostek a Kazimierz Zakrzewski. Za slovenských študentov sa na akcii zúčastnili okrem Mikuláša Stana i Ján Hollý, Štefan Schultz, Jozef Pešek a iní.²⁴

Stano sa tiež veľmi živo zaujímal o to, ako sa darilo ďalším slovenským štipendistom v Krakove. Zároveň sa snažil nových kandidátov vyhľadávať a odporúčať profesorovi Semkowiczovi. V školskom roku 1926/1927 to bol napríklad Ján Hollý, neskorší redaktor Slováka a poslanec Slovenského snemu. Jeho výber malo podporiť aj to, že bol na ostatnom slovensko-poľskom stretnutí v Tatrách, takže ho už poľskí kolegovia, vrátane Mariana Gotkiewicza a Kazimierza Wyrostka, odtiaľ poznali.²⁵ Krakovský pobyt urobil na Hollého veľký dojem. Stano to s radosťou privítal, pretože „skupina pracujúca na zblížovaní poľského a slovenského národa má tak o jedného dobrého člena naviac. Čím viac podobných zapálenecov...“. Kandidátov sa Stano snažil verbovať aj na veľkých študentských akciách. V júli roku 1927 sa napríklad zúčastnil na Kongrese katolíckeho študentstva v Košiciach, ktorý navštívil aj s týmto zámerom.²⁶

Do Poľska opäť zavítal počas nasledujúceho mesiaca. Hlavným cieľom bola Varšava, kde sa konal kongres medzinárodného zväzu katolíckeho študentstva Pax Romana. Zo Slovenska sa na ňom zúčastnilo okolo 15 delegátov. Na spiatocnej ceste sa Stano zastavil aj v Krakove, no s profesorom Semkowiczom sa minuli.²⁷

Mikuláš Stano absolvoval koncom 20. rokov v Poľsku aj postgraduálne štúdium.²⁸ Na Slovanskom ústave v Krakove, kde pobudol od novembra 1927

²³ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 10. mája 1927, s. 67-68.

²⁴ BJ-CR, sign. 9582, list F. Hrušovského Władysławovi Semkowiczovi z 11. júna 1925, s. 210-211; KOWALSKI, ref. 9, s. 68; BJ-CR, sig. 9582 III, List F. Hrušovského W. Semkowiczovi z 11. júna 1925, s. 210 - 211, sig. 9584 III, Listy M. Stana W. Semkowiczovi z 26. februára a 1. júna 1926, s. 58-61, z 19. júla 1927, s. 70.

²⁵ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 1. júna 1926, s. 61.

²⁶ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 19. júla 1927, s. 70.

²⁷ BJ-CR, sig. 9584 III, Listy M. Stana W. Semkowiczovi zo 6., 8. a 18. augusta 1927, s. 72-75.

²⁸ Slovenský biografický slovník, ref. 3.

do konca júna 1928, si prehľbil znalosti z polonistiky a slavistiky. Takto mal možnosť hlbšie sa oboznámiť s poľským jazykom, literatúrou a dejinami, no tiež bližšie spoznať poľské obyčaje a zoznámiť sa s ďalšími poľskými dejateľmi.²⁹ Získanie štipendia však neprebehlo úplne hladko. V prvom rade sa o tejto ponuke dozvedel až v septembri, čo bolo dosť neskoro. Keďže na ňu nikto iný zo Slovenska nereagoval, snažil sa od profesora Semkowicza zistiť, či by stačilo dôjsť až v polovici októbra. Posun nástupu bol poľskou stranou akceptovaný, takže Stano sa v liste profesorovi z konca septembra tešil, že ak sa mu podarí všetko potrebné vybaviť, bude môcť teraz „jeden rok v Krakove... lepšie využiť“. Nemal však ešte pas, na vybavenie ktorého sa čakalo niekoľko dní. O dva týždne po svojom nadšenom liste už Semkowiczovi písal o rezignácii z pobytu, pretože stále nemal pas, aj keď vec viackrát urgoval. Veľmi to ľutoval, lebo sa tešil, že „bude mať možnosť ešte lepšie sa zoznámiť s kultúrnym životom v Poľsku a intenzívnejšie pracovať v tejto oblasti u nás“. O niekoľko dní však opäť zmenil názor. Situácia s pasom bola na dobrej ceste, a tak u profesora zisťoval, či by stále mohol dôjsť, aj keď už bola druhá polovica októbra.³⁰

Z takmer trištvrtoročného pobytu v Krakove sa Mikuláš Stano vrátil do Ružomberka, kde sa pripravoval na odborné skúšky, po ktorých absolvovaní získal 13. júna 1929 vysvedčenie o učiteľskej spôsobilosti vyučovať slovenčinu, filozofiu a poľštinu na stredných školách.³¹ Od školského roku 1929/1930 zmenil pôsobisko. Prešiel na Československé štátne reformné reálne gymnázium Viliama Paulinyho-Tótha v Martine, k čomu mu dopomohla intervencia Matice slovenskej, kde potom popri školských povinnostiach a literárnej činnosti účinkoval aj ako tajomník miestneho odboru.³² Maticu zastupoval v júni 1930 napríklad aj na zjazde Poľskej akadémie v Krakove, na ktorom sa okrem neho zúčastnil aj František Hrušovský. Hlavnou témou podujatia bol básnik Jan Kochanowski a dejiny poľskej literatúry v 16. storočí. O zjazde napísal informáciu do Slovenských pohľadov.³³

Mikuláš Stano sa v martinskom pôsobisku, obklopený podobne zmýšľajúcimi rovesníkmi, cítil veľmi dobre. Semkowicza do Krakova informoval, že je ich tam „väčšia skupina polonofilov. V múzeu je Budaváry, na gymnáziu kol. Florek, Krušinový, bývalý poslucháč Varšavskej univerzity. Neďaleko je Fero Hrušovský. Dosiaľ sme sa stretávali zriedka..., teraz však už bude mať viac voľného času a porozprávame sa častejšie o poľsko-slovenských veciach“³⁴.

Obdiv a rešpekt Mikuláša Stana, ako aj ďalších polonofilov voči ich krakovskému patrónovi, profesorovi Semkowiczovi, sa nezmenil ani po útoku

²⁹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 133.

³⁰ BJ-CR, sig. 9584 III, Listy M. Stana W. Semkowiczovi z 18. septembra, 13. a 17. októbra 1927, s. 76-82.

³¹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 133.

³² BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 3. septembra 1929, s. 97; MAŤOVČÍK, Augustín. Mikuláš Stano (Príspevok k životopisu polonistu a prekladateľa). In Biografické štúdie, č. 36, 2013, s. 134.

³³ STANO, Mikuláš. Oslavy Kochanovského v Krakove. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 6-8, s. 564-566. STANO, Mikuláš. Oslavy Kochanovského v Krakove.

³⁴ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi zo 7. januára 1930, s. 99.

slovenskej tlače na jeho aktivity. Bol obviňovaný z toho, že historické práce o osídľovaní Oravy a Spiša písal s politickým zámerom „*uplatňovania nárokov, aké sa objavili za dôb pripravovaného plebiscitu*“³⁵. Podozrenia sa týkali aj možnej spolupráce s Františkom Jehličkom, známym slovenským iredentistom, pôsobiacim v Poľsku, s cieľom rozbiť ČSR a opätovne pripojiť Slovensko k Maďarsku. Semkowicz na svoju obranu rozoslal do slovenských novín osvedčenie, v ktorom takéto tvrdenia označil za „*nečestné invetívny, diktované nevedno akým záujmom*“ a zakladajúce sa úplne na „*nepravdách a klamstvách*“. Zaštitoval sa priateľmi na Slovensku, ktorí veľmi dobre poznajú jeho „*slovanské zmýšľanie a... čisté úmysly voči ČSR*“. Zároveň vyslovil presvedčenie, že tak ako kampaň namierená proti nemu nemôže ochladiť jeho „*historické záujmy o pomer Poľska a Slovenska*“, tak ho ani „*neodvráti z cesty ideovej práce o vzájomnom poznaní sa a zbrataní Poliakov so Slováckmi, k osuhu oboch našich národov a našich republík, k dosiahnutiu veľkých ideálov Kollára, Šafárika a Mickiewicza*“³⁶.

Aj Mikuláš Stano sa v kauze angažoval. Sledoval slovenskú tlač a informoval profesora, ktoré denníky jeho vyhlásenie uverejnili.³⁷ Zároveň mu posielal výstrižky z dotýčnych periodík. Kauzu Semkowicza vnímal veľmi citlivo a so spoluúčasťou. Nie je preto prekvapujúce, že s ním preberal ďalší postup voči neutíchajúcim útokom. Zaujímalo ho najmä, či má profesor v úmysle na pokračujúce invetívny, konkrétne v Národnom denníku, reagovať vlastnou odpoveďou alebo či majú do sporu zasiahnuť jeho polonofilskí chránenci a vystúpiť na obranu s osobitným vyhlásením.³⁸

Martinský pobyt záujem Mikuláša Stana o poľskú literatúru prehĺbil a s tým sa rozrastali aj jeho prekladateľské aktivity zamerané na sprístupnenie poľských diel slovenskému čitateľovi. Od roku 1930 publikoval v Slovenských pohľadoch i v ďalších periodikách ako Rozvoj či Slovák. Písal príspevky, recenzie a preklady článkov o poľskej literatúre i jej osobnostiach. V 30. rokoch sa zamerával predovšetkým na historické romány Henryka Sienkiewicza.³⁹ Najprv prekladal v spolupráci s inými. S Andrejom Germuškom a Jánom Hollým sa podieľal na slovenských edíciách Sienkiewiczových románov Ohňom a mečom⁴⁰, Potopa⁴¹ a Pán Wolodyjowski⁴². Časová koordinácia práce však neprebíhala celkom podľa jeho predstáv. Prekážalo mu najmä nedodržiavanie termínov odovzdávania textov jeho kolegov, predovšetkým Jána Hollého, v dôsledku čoho sa oneskorovalo vydávanie kníh. Do budúca sa teda rozhodol prekladať radšej sám.⁴³ Pokračoval

³⁵ Slovenský východ, 15. 6. 1930, s. 3, Osvedčenie prof. Semkowicza.

³⁶ Slovenský denník, 15. 6. 1930, s. 5, Prof. Wl. Semkowicz na svoju obranu.

³⁷ Doslovne vyšlo v Slovenskom denníku a Slovenskej politike. Slovenský východ si text upravil, nie však z obsahovej stránky, zmysel a význam vyhlásenia zostali rovnaké.

³⁸ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 28. júna 1930, s. 100.

³⁹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 134.

⁴⁰ SIENKIEWICZ, Henryk. Ohňom a mečom. I. a II. diel. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1930, 429 a 408 s.

⁴¹ SIENKIEWICZ, Henryk. Potopa, I. – III. diel. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1930. 422, 534 a 376 s.

⁴² SIENKIEWICZ, Henryk. Pán Wolodyjowski. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1931. 537 s.

⁴³ BJ-CR, sig. 9584 III, Listy M. Stana W. Semkowiczovi z 27. novembra 1931, 7. januára 1932, 4. septembra 1933, s. 108, 110 a 114.

v práci na Sienkiewiczových dielach. V polovici 30. rokov to bol román pre mládež *V púšti a v pralese*.⁴⁴

Obrovské nasadenie pri prekladaní poľských diel do slovenčiny a zároveň úsilie rozšíriť poľskú kultúru na Slovensku čo naviac Mikuláša Stana neopúšťali celé roky, no po istej dobe sa u neho začal objavovať určitý druh sklamaní. Pramenil predovšetkým z toho, že druhá strana slovensko-poľské zblíženie vnímala dosť jednostranne. Sťažoval sa na to aj profesorovi Semkowiczovi. Pravidelne ho informoval o svojom pokroku v prekladaní i o progrese jeho polonofilských kolegov a zároveň poukazoval na to, že u severného suseda zodpovedajúcu recipročnú aktivitu nevidí: „Nuž pracuje sa u nás pomerne dosť, len mrzí nás vše, že v Poľsku zasa taký malý záujem je o našu krásnu literatúru, hoci máme už aj my diela, ktoré majú svoju hodnotu a ktoré radi by sme videli v peknom poľskom preklade. Azda časom aj toho sa dožijeme. Vari niektorí z tých žiakov, ktorí sa učia slovenčine na novotarskom gymnáziu, zoznámia sa natoľko so slovenčinou a slovenskou literatúrou, že budú vykonávať podobné poslanie v Poľsku, aké my konáme tu u nás. Tešilo by nás, keby tomu tak čo najskôr.“⁴⁵ Z akýchkoľvek náznakov toho, že i Poliaci sa začínajú zaujímať o slovenskú literatúru a kultúru natoľko, aby sa následne objavili poľské preklady slovenských diel, mal teda Stano, pochopiteľne, veľkú radosť. V júli 1935 písal Semkowiczovi do Krakova s neskrývanou radosťou, že ich potešila „*návšteva p. Brzozu, ktorý už sedí v Martine nad slovenskými knihami, lebo vidíme človeka, ktorý bude vykonávať tú istú prácu v Poľsku, ktorú konáme my tu na Slovensku. Dajbože, aby takýchto pracovníkov bolo čo najviac!*“⁴⁶

Po šiestich rokoch učiteľskej, prekladateľskej i osvetovej práce v Martine Mikuláš Stano zatúžil po návrate do rodného mesta. S týmto zámerom si na jar 1935 podal žiadosť o preloženie. Nadriadené školské orgány mu vyhovelí, a tak sa s Turcom ešte v lete rozlúčil. Od 1. septembra 1935 začal pôsobiť na Gymnázium v Ružomberku.⁴⁷ Ani tu nezostal len pri svojich pracovných povinnostiach a intenzívne sa zapájal do spolkovéj, organizačnej i kultúrnej činnosti ako tajomník miestneho odboru Matice slovenskej, funkcionár Spolku profesorov Slovákov, organizátor divadelných súťaží Ružomberského okresu, lektor kurzov spisovnej slovenčiny atď. Popri takomto širokom zábere aktivít mu ale zostávalo veľmi málo času na prekladanie. Z rozsiahlejších textov stihol teda pripraviť na slovenskú edíciu iba román *Žofie Kossak-Szczuckej Tempo*⁴⁸ a na pokračovanie mu vychádzalo jej dielo *Dnešný deň (Dzień dzisiejszy)*⁴⁹. Aj keď ho návrat do rodného mesta tešil, už po štyroch mesiacoch zistil, že presťahovanie sa do Ružomberka nemá len pozitívne stránky, ale aj určité nevýhody. Nemohol už „*natoľko sledovať kultúrne udalosti poľské, ako to bolo možné v Martine*“⁵⁰.

⁴⁴ SIENKIEWICZ, Henryk. *V púšti a v pralese*. I. a II. diel. Martin: Matica slovenská, 1936 a 1937. 286 a 285 s.

⁴⁵ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 2. mája 1935, s. 119-120.

⁴⁶ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi zo 6. júla 1935, s. 121.

⁴⁷ BJ-CR, sig. 9584 III, Listy M. Stana W. Semkowiczovi z 2. mája a 22. decembra 1935, s. 120 a 122.

⁴⁸ KOSSAK-SZCZUCKÁ, Žofia. *Tempo*. Bratislava: Slovák, 1937, 317 s.

⁴⁹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 134.

⁵⁰ BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 22. decembra 1935, s. 122.

Svoje pôsobisko zmenil opäť po štyroch rokoch. V tom čase však už v Európe, ako aj na Slovensku bola značne odlišná politická situácia. V marci 1939 došlo k rozpadu Československa a vyhláseniu Slovenského štátu. O pár mesiacov nato, 1. septembra 1939, napadol Hitler Poľsko a vypukla druhá svetová vojna.

Mikuláš Stano prešiel od 1. novembra 1939 na Ministerstvo školstva a národnej osvety Slovenskej republiky v Bratislave. Pracoval na osobnom oddelení stredoškolského odboru, neskôr ako odborný radca. Pôsobil tam až do októbra 1945. Úradnícka činnosť mu ale nezabránila v tom, aby sa naďalej venoval prekladom z poľskej literatúry. Atmosféra v krajine sa však vo vzťahu k Poľsku značne zmenila. Slovensko sa ako spojenec nacistického Nemecka podieľalo na útoku voči svojmu severnému susedovi, takže oficiálna zahraničnopolitická orientácia mladého štátu bola nastavená vyslovene protipoľsky a tomu zodpovedala aj situácia v médiách a kultúre (Národné divadlo v Bratislave v rokoch 1940 – 1944 hralo napr. za celý čas iba jedinú poľskú hru). Mikuláš Stano však napriek tomu na Poľsko nezanevrel a „vo voľných chvíľach... sa venoval výlučne prekladaniu z poľskej literatúry“. V tejto aktivite pokračoval aj po vojne.⁵¹ Od polovice 20. rokov až do roku 1955 vyšlo v jeho prekladoch dvadsať poľských, väčšinou značne rozsiahlych románov, viacero divadelných hier a nemálo kratších literárnych textov. Jeho práca bola ocenená aj poľskou stranou, ktorá mu ešte v predvojnovom období udelila dve štátne vyznamenania.⁵² Svoju prácu polonistu a prekladateľa zavŕšil na prelome 50. a 60. rokov zostavením prvého Poľsko-slovenského a slovensko-poľského slovníka (v spolupráci s jazykovedcom Ferdinandom Buffom).⁵³ Nanešťastie sa však jeho vydania už nedožil. Mikuláš Stano zomrel 21. júla 1962 v Bratislave.⁵⁴ Svojmu obdivu k Poľsku a jeho kultúre, ako aj viere v prospešnosť slovensko-poľského zblíženia zostal, na rozdiel od iných jeho súpútnikov, verný po celý život, čo dokazuje aj jeho rozsiahla prekladateľská a jazykovedná práca.⁵⁵

⁵¹ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 134-137.

⁵² STANO, Pavol. Mikuláš Stano – konzul poľskej literatúry. In Slovak Review, 1993, roč. 2, č. 1, s. 187; BJ-CR, sig. 9584 III, List M. Stana W. Semkowiczovi z 2. mája 1935, s. 120.

⁵³ STANO, Mikuláš – BUFFA, Ferdinand. Poľsko-slovenský a slovensko-poľský slovník. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975, 861 s.

⁵⁴ MAŤOVČÍK, ref. 7, s. 134-137.

⁵⁵ K ďalším dosiaľ nespomenutým prekladom z medzivojnového obdobia patria: DYGAŚINSKI, Adolf. V Svojci, čiže Život statočného dedinčana. Ružomberok: Lev, 1928, 212 s.; ŽEROMSKI, Štefan. Verná rieka. Martin: Matica slovenská, 1934, 187 s.; ORKAN, Władisław. Úryvok z románu „Drzewiej“. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 6-8, s. 459-463; NAŁKOWSKA, Zofia. O sebe. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 1, s. 62-64; ROJ-RYTARDOVÁ, Helena – RYTARD, Jerzy Mieczysław. Podhalie tancuje. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 2, s. 134-135. Rozšírený prehľad jeho prekladateľskej činnosti aj z vojnového a povojnového obdobia možno nájsť v nasledujúcich prácach: MAGIERA, Jan. Mikuláš Stano – „konzul“ poľskej literatúry v Slowacji. In Pamiętnik Slowiański, 1952, roč. 2, č. 2, s. 347-348; AMBAHAMOWICZÓWNA, Danuta. Mikuláš Stano (1903 – 1962), słowacki tłumacz literatury polskiej. In Ruch literacki, 1963, roč. 4, č. 4, s. 200-202; FEDOR, Michal. Polonica Slovaca. Bibliografia slovensko-poľských literárnych vzťahov v rokoch 1945 – 1966. Martin: Matica slovenská, 1967, 200 s.; FIRČÁKOVÁ, Kamila. Poľská literatúra na Slovensku 1945 – 1971. Bratislava: Alfa, 1973, 149 s.; FIRČÁKOVÁ, Kamila – ĎUROVE, Soňa. Poľská literatúra na Slovensku 1972 – 1976. Bratislava: Alfa, 1980, 79 s.

Zoznam použitých prameňov a literatúry:

Archívy:

Biblioteka Jagiellońska, Czytelnia rękopisów: fond Władysław Semkowicz.

Dobová tlač:

Slovenská politika, 1930.

Slovenské pohľady, 1930.

Slovenský denník, 1930.

Slovenský východ, 1930.

Preklady a jazykovedné práce:

DYGASIŃSKI, Adolf. V Svojči, čiže Život statočného dedinčana. Ružomberok: Lev, 1928.

KOSSAK-SZCZUCKÁ, Žofia. Tempo. Bratislava: Slovák, 1937.

NAŁKOWSKA, Zofia. O sebe. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 1, s. 62-64.

ORKAN, Władysław. Úryvok z románu „Drzewiej“. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 6-8, s. 459-463.

ROJ-RYTARDOVÁ, Helena – RYTARD, Jerzy Mieczysław. Podhalie tancuje. In Slovenské pohľady, 1930, roč. 46, č. 2, s. 134-135.

SIENKIEWICZ, Henryk. Ohňom a mečom. I. a II. diel. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1930.

SIENKIEWICZ, Henryk. Potopa, I. – III. diel. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1930.

SIENKIEWICZ, Henryk. Pán Wolodyjowski. Martin: Nová kníhtlačiareň, 1931.

SIENKIEWICZ, Henryk. V púšti a v pralese. I. a II. diel. Martin: Matica slovenská, 1936 a 1937.

STANO, Mikuláš – BUFFA, Ferdinand. Poľsko-slovenský a slovensko-poľský slovník. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975.

ŽEROMSKI, Štefan. Verná rieka. Martin: Matica slovenská, 1934.

Monografie:

FEDOR, Michal. Polonica Slovaca. Bibliografia slovensko-poľských literárnych vzťahov v rokoch 1945 – 1966. Martin: Matica slovenská, 1967.

FIRCÁKOVÁ, Kamila – ĎUROVE, Soňa. Poľská literatúra na Slovensku 1972 – 1976. Bratislava: Alfa, 1980.

FIRCÁKOVÁ, Kamila. Poľská literatúra na Slovensku 1945 – 1971. Bratislava: Alfa, 1973. Slovenský biografický slovník, zv. V, R – Š, heslo Stano Mikuláš. Martin: Matica slovenská, 1992.

Štúdiá a články v časopisoch a zborníkoch, kapitoly v kolektívnych monografiách:

AMBAHAMOWICZÓWNA, Danuta. Mikuláš Stano (1903 – 1962), słowacki tłumacz literatury polskiej. In Ruch literacki, 1963, roč. 4, č. 4, s. 200-202.

GNIĄZDOWSKI, Mateusz. Slovenský autonomizmus v poľskej politike v 30. rokoch. In Česko-slovenská historická ročenka, 2010, s. 243-264.

GOTKIEWICZ, Marian. „Wspomnienia słowackie“ – ciąg dalszy – fragmenty dotyczące pierwszych lat niepodległości na przyłączonych kresach południowych. In Almanach Nowotarski, 2000/2001, č. 5, s. 126-151.

- JARZĄBEK, Marcin. Oddany uczeń – droga życiowa i poglądy historyczne Františka Hrušovského w latach 1923 – 1938 (w świetle listów do Władysława Semkowicza). Diplomová práca. Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- KOWALSKI, Robert. Od očarenia k sklamaniu. František Hrušovský a jeho styky s Poľskom v rokoch 1924 – 1939. In *Verbum historiae*, 2015, roč. 3, č. 1, s. 54-81.
- MAGIERA, Jan. Mikuláš Stano – „konsul“ polskiej literatury w Słowacji. In *Pamiętnik Słowiański*, 1952, roč. 2, č. 2, s. 347-348.
- MAŤOVČÍK, Augustín. Mikuláš Stano (Príspevok k životopisu polonistu a prekladateľa). In *Biografické štúdie*, 2013, č. 36, s. 132-138.
- STANO, Pavol. Mikuláš Stano – konzul polskej literatúry. In *Slovak Review*, 1993, roč. 2, č. 1, s. 187.
- TRAJDOS, Tadeusz. Władysław Semkowicz wobec Słowacji. In ORLOF, Ewa (ed). *Od poznania do zrozumienia. Polacy, Czesi, Słowacy w XX wieku*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej szkoły pedagogicznej, 1999, s. 109-127.

Počet slov: 5 801

Počet znakov vrátane medzier: 39 679